

boligerne (som var på 34 kvadratmeter) skulle huse en familie. Men allerede i 1680'erne var de fleste huse blevet opdelt med skillevægge, så der kunne bo to familier i hvert; i 1728 boede der således i gennemsnit 12 personer, hvoraf 4 børn og mange logerende. I 26 af husene delte mellem 21 og 31 personer det stærkt begrænsede husrum!

Nyboders historie følger naturligvis den almindelige trend med problemperioder under Frederik III og Store nordiske Krig. Alt dette følges nøje af Barfod. Men han afbryder lidt abrupt sin skildring omkring 1728 – i stedet for eksempelvis at føre den frem til 1750'erne, hvor de første toetages længer blev opført. Bogen indeholder heller ingen sammenfatning eller antydning af, at alle de behandlede bygninger enten er nedrevne eller ombyggede i 1880-1890'erne (bortset fra den ene som i dag rummer Nyboder Mindestuer).

Alt i alt er der imidlertid tale om en bog, der redeligt præsenterer resultaterne af et omfattende arkivarbejde. Men den er ikke helt gennemarbejdet nok: der findes omfattende gentagelser, korrekturlæsningen har overset for mange fejl, og de hyppige opremssninger og citater gør som sagt selve fremstillingen tung. Forfatteren burde have påtaget sig at uddrage konklusionerne af sine undersøgelser; men der er på den anden side mange nye interessante detaljer at hente i værket. Dets mange kort og smukke tegninger bidrager til at gøre bogen mere spændende, og de udmærkede registre hjælper en til at finde rundt i informationsmængden.

*Erik Gøbel*

FINN ASKGAARD & ARNE STADE (red.): Kampen om Skåne. Kbh., ZAC og Co., 1983. 442 s., 40 plancher samt kort. 268 kr.

Fra foromtale til titelblad har sætternissen fjernet slutningen af dette værks oprindelige titel: årstallene 1675-1679. »Kampen om Skåne« er altså Skånske Krig. Bogen er ellers ikke specielt plaget af trykfejl, selv om den er tresproget (dansk-svensk-norsk). Den er pænt udført med mange illustrationer og kort (de sidste dog af noget vekslende kvalitet). Der er navneregister og illustrationsfortegnelse, men ikke en fortegnelse over kortene eller en samlet liste over den citerede litteratur.

Indholdsmæssigt dækker værket, foruden selve krigsforløbet, krigens historiografi, den udenrigs- og militærpolitiske baggrund, samfundet bag fronterne, og overgangen til fredstilstand. Dets styrke er de enkelte afsnits klare fremstilling af de ofte komplicerede sagsforløb. Mange steder præsenteres der nyt materiale og ny opfattelser.

Værkets store svaghed er, at dets atten afsnit er fordelt på ikke mindre end femten forfattere. Læseren mærker ganske meget til velkendte samleværksproblemer som inkonsekvent navneskik, mærkelige proportioner, og skildringer som ikke følges op i andre afsnit. Problemerne forværres af, at emnet er ét snævert sammenhængende forløb, og at en del bidrag som nævnt præsenterer nye resultater, som andre forfattere ikke kender. Det medfører for eksempel, at fremstillingen af den danske strategis problemer lægger stor vægt på de svigtende danske ressourcer, mens afsnittet om den danske krigsøkonomi sætter spørgsmålstegn ved denne ældre opfattelse.

Det ærgerligste er dog, at der er gået store muligheder tabt på grund af den stærke opsplitning og fraværet af enhver form for konkluderende afsnit. En konsekvent sammenstilling af de forskellige udviklingsforløb og af forholdene på de to sider af fronten (som normalt fremstilles adskilt) ville have bragt væsentlige ligheder og forskelle, som nu kun anes, frem i lyset. Dermed ville forståelsen af krigens historie have gjort større fremskridt, og man ville have kunnet nærme sig de mange spørgsmål, som læsningen af værket fremkalder: karakteren af disse stater, som styrer udnyttelsen af samfundenes ressourcer med så stor dygtighed, men som optræder så ustabil og uinformeret på den internationale arena, både diplomatisk og militært; følelserne bag et feltslag, hvor de kæmpende gang på gang samler sig igen, og fortsætter kampen til hver anden deltager er omkommet; betingelserne for idag at forstå og analysere en strategi (den svenske), hvis kerne er en blind kærlighed til offensiven, manifesteret overalt fra rytteriets reglement til de mest omfattende planer.

De svenske og danske militærhistoriske kommissioner, som står bag værket, har kunnet samle mange gode kræfter til det, og kunne godt have sat målet for arbejdet højere.

*Gunner Lind*

DITLEV TAMM (red.): Danske og Norske Lov i 300 år. Festskrift i anledning af 300-året for udstedelsen af Christian V.s Danske Lov. Kbh., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1983. LXI + 722 s. 440 kr.

Den 15. april 1683 underskrev Christian V Danske Lov. Den enevældige monark valgte meget bevidst at sætte sit navn under loven på sin egen fødselsdag – en tradition, den danske enevælde skulle videreføre i generationer, når den ønskede at markere særligt væsentlige kongebud. Og med poetisk svulst besang Thomas Kingo lovens giver: Døm, hele verden, at naturen intet glemte – hos dydernes monark, kong Christian den Femte. Hundredåret for Danske Lov – i 1783 – gik mere stille for sig, blot med hyldesttaler af to unge jurister; og under forfatningskampen hundrede år senere følte de færreste trang til at skabe opmærksomhed omkring en enevældig lovgiver. 300-året for lovens udstedelse er imidlertid blevet markeret med manér. Fra norsk side er det sket med en tekstudgave af Norske Lov (Kong Christian den Femtes Norske Lov 15de april 1687 med Kongeloven 1665. Oslo, Universitetsforlaget, 1982. 295 s.), fra dansk side med et stateligt og gennemillustreret festskrift på 785 sider under redaktion af professor i retshistorie ved Københavns Universitet, Ditlev Tamm. Tredivende danske og udenlandske historikere, jurister og kulturhistorikere har bidraget med afhandlinger; og selv om redaktøren (s. XXII–XXIII) kan pege på sider af lovens historie og anvendelse, som det ikke har været muligt at få behandlet, må det på den anden side slås fast, at det takket være de mange bidrag og de mange indfaldsvinkler er lykkedes at give et endog særdeles bredt billede af Danske Lov og dens betydning i og uden for det danske monarki.

I Historisk Tidsskrift må det være rimeligt at samle en præsentation af festskriftet omkring de afhandlinger, der umiddelbart påkalder sig interesse blandt danske historikere.

I »Danske Lov og Kongeloven« peger Svend Ellehøj på den kontinuitet bagom